

Intervju s Francijem Krevhom ... In glasba za tolkala živi ...

Slovenski tolkalni projekt in *Tolkalni terminološki slovar*

Komorno glasbeno skupino Slovenski tolkalni projekt (SToP) sestavlja osem tolkalcev: **Barbara Kresnik, Marina Golja, Matevž Bajde, Damir Korošec, Franci Krevh, Tomaž Lojen, Davor Plamberger in Dejan Tamše**. Vsi so člani orkestrrov in učitelji na glasbenih šolah. Pred petnajstimi leti so se srečali na poletni glasbeni šoli v Grožnjanu in po ustvarjalnem druženju ustanovili izvajalsko skupino Slovenski tolkalni projekt, ki jo odlikuje komorno muziciranje, izvajanje klasičnih in sodobnih skladb za tolkala in raziskovanje novih zvokov tolkal. Skupina se je uveljavila na številnih koncertih doma in v tujini (Španija, Italija, Avstrija, Češka, Hrvaška, Črna gora, Litva in Južna Koreja) in zato leta 2013 prejela Župančičevo nagrado ter leta 2014 nagrado Prešernovega sklada »za poustvarjalno delo v zadnjih dveh letih in še zlasti za prazvedbo skladbe *Warm Up* za rog in tolkala skladatelja Vita Žuraja«.

Uspešno izvajalsko delovanje skupine SToP je pri skladateljih izzvalo večje zanimanje za zvočno izraznost številnih tolkal. Omenimo najprej skladatelje mlajše generacije (N. Šenk, N. Forte, M. Bonin, V. Žuraj, T. Vulc. A. Zore, P. Strahovnik idr.), ki so v neposrednem stiku s skupino spoznavali bogate izrazne možnosti tolkal in začeli zanje tudi komponirati. Poglobilo se

je sodelovanje z uveljavljenimi skladatelji (A. Misson, L. Lebič). Več povezav med skladatelji in tolkalno skupino daje več možnosti, da so skladbe preizkušene in kasneje tudi izvedene – posredovane občinstvu. In glasba za tolkala živi.

Prek številnih koncertov, festivalov, izobraževalnih projektov in seminarjev, tudi v sodelovanju z drugimi poustvarjalci (Slowind, Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije, zbor Carmina Slovenica, Akademski pevski zbor Tone Tomšič) je močno porastlo zanimanje otrok in staršev za učenje tolkal v glasbenih šolah, večje je tudi zanimanje vzgojiteljev in učiteljev za uvajanje igranja Orffovih glasbil v vrtce in osnovne šole.

V veliki meri pripravlja program skupine Slovenski tolkalni projekt **Franci Krevh**, akademski glasbenik, ki je član različnih zasedb: Orkestra Slovenske filharmonije, tolkalne skupine Slovenski tolkalni projekt, ansambla za sodobno glasbo MD 7, Komornega orkestra solistov Društva slovenskih skladateljev (KOS DSS) ter skupine za zgodnjo glasbo Capella Carniola. Z ansamblom za sodobno glasbo MD 7 je leta 2013 prejel Lipovškovo nagrado DSS.

Gospod Franci Krevh, ste neformalni vodja skupine Slovenski tolkalni projekt. Kako načrtujete SToP-ove koncertne sezone, kako izbirate program?

Program v skupini SToP živi in ima svoje življenje; če smo na začetku predstavljali klasični repertoar, smo ga z leti vsebinsko močno razširili. Začeli smo s povabili različnim gostom, instrumentalistom in zborom in s sodelovanjem z različnimi, predvsem mlajšimi skladatelji. Tako smo postali pobudniki novih povezav in nastajanja novih skladb za tolkala. Programe sestavljamo vsi člani skupaj: jaz sem zadolžen za novitete in sodobno glasbo, Dejan Tamše vidi afirmacijo tolkal v popularni smeri. Drugi člani sodelujejo s posameznimi predlogi, največkrat so kje slišali skladbe ali spoznali zanimivega skladatelja; predlogi dežujejo.

Izvedli ste več slovenskih novitet za tolkala. Kako sodelujete s slovenskimi skladatelji?

Društvo Slovenski tolkalni projekt nima tako močnega finančnega zaledja, da bi lahko redno naročalo nove skladbe, saj ostajamo na projektnih razpisih. Imamo pa srečo, da smo zanimiva skupina in nas kot tolkalce vabijo v različne projekte, v katere so vključeni sodobni skladatelji. Tak večji projekt je bil projekt *Tolkala in rog* v Slovenski filharmoniji v letih 2012 in 2013 v okviru Slovenskih glasbenih dni. Skladatelji mlajše generacije so za dva koncerta komponirali samo za tolkala in rog. Za nas komponirajo skladatelji vsako leto, nimamo pa sredstev posebej za naročanje novih skladb.

Imate tudi t. i. »svoje skladatelje«. So tudi med člani skupine skriti komponisti?

Tudi pri nas velja, da bo skladatelj komponiral, če bo izveden; če pride do tesnejšega sodelovanja, do spoznavanja, opisovanja kakega glasbila, potem napiše tudi skladbo za nas. Že pred leti smo se člani skupine dogovorili, da bo skupina neke vrste

»ventil« tudi za glasbene ideje, ki se nam tolkalcem porajajo bodisi na koncertih, ob poslušanju glasbe, ob poučevanju itd. Gre samo za možnost, da izvajamo tudi lastne skladbe, ki smo jo nekateri »izkoristili« bolj, drugi manj. Posneli smo dve moji skladbi, izvajali pa smo skladbe še štirih članov.

Ste preizkuševalci številnih novih idej. Imate tudi vzornike?

Gotovo so kaki vzorniki. Če smo prej igrali klasiko, smo po prejemu Prešernove nagrade odkrili, da se od nas pričakuje kaj več. Že pred dvanajstimi leti smo igrali Johna Caega ali Steva Reicha. Če kje slišimo kaj novega, skušamo prenesti tudi k nam, predvsem pa prepričati naše skladatelje, da raziskujejo, eksperimentirajo itd. Zagotovo ostaja eden izmed naših glavnih ciljev, da izvajamo slovenske skladatelje in iščemo slovensko identiteto.

Ali so poti nastopanja odprte?

Tujina je sorazmerno zaprta, lahko si organiziramo le izmenjave, velika težava je pač denar, saj država v glavnem ne pokriva stroškov gostovanj.

Pri Društvu slovenskih skladateljev je v sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti in društvom Slovenski tolkalni projekt pred kratkim izšel *Tolkalni terminološki slovar*. Skupaj z dr. Marjeto Humar ste soavtor tega projekta. Slovar prinaša obsežen nabor tolkalnega izrazoslovja: 634 slovenskih tolkalnih izrazov ter prek 2700 izrazov v angleškem, nemškem, francoskem in italijanskem jeziku. To je angleško-francosko-italijansko-slovenski slovar in je prvi sodobni razlagalni slovar tolkalnega izrazja s tujejezičnimi ustrezniki, da uporabniki lažje najdejo slo-

venski izraz. Za boljše razumevanje je med drugim dodanih več kot 130 fotografij in 30 nazornih skic glasbil in tehnik ter tabela obsegov melodičnih tolkal. Spregovoriva najprej o spodbudah za nastanek tega strokovnega dela.

Prva spodbuda je bila ta, da se kot glasbenik v orkestru Slovenske filharmonije srečujem z različnimi partiturami z vseh koncev sveta. Za nas tolkalce je najhuje, da pred nami stoji tuj dirigent, pa ne vemo, kaj pomeni kak znak v partituri. Barbara Kresnik ima francosko šolo in dobro pozna francoske partiture, znake in izraze v njih. Matevž Bajde se je šolal v Mariboru in pozna nemške izraze. Jaz sem kupoval slovarje. Tako smo prepoznavanje znakov neprestano kombinirali, saj te zadeve niso nikjer zapisane na enem mestu.

Veliko delam s skladatelji in tudi oni so pogosto postavljali podobna vprašanja. Nekateri skladatelji vedo o glasbilih več, drugi manj, nekaterim niso znane glavne lastnosti glasbil, drugi ne poznajo obsegov posameznih glasbil. No, to je razumljivo, saj imamo po različnih orkestrih zelo različna glasbila.

Nekoč smo imeli predstavo za otroke *S tolkali okoli sveta*, pripravila in izvajala sva jo s Petro Brdnik. Naenkrat plane iz Petre, da res več ne ve, ali pošlje učenca v razred po palčke, po palce, po claves ali po kaj. To je bila najmočnejša spodbuda, ki me je usmerila v urejanje zmešnjav poimenovanja na našem področju. Otroku je vendarle treba ponuditi enoznačno poimenovanje glasbil.

Kako je nastajal slovar?

Z delom sem začel leta 2010. Pridobival sem informacije, kupoval knjige, oblikoval sem excelovo tabelo v računalniku. Leta 2012 sem odšel h gospe Marjeti Humar, zaposleni na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Gospa je mama moje sošolke in prav to znanstvo mi je še hitreje odprlo pot v sodelovanje. Razložil sem ji, kaj bi rad naredil, takoj mi je dala nekaj temeljnih napotkov, kako se pripravlja slovar. V tem času sem poiskal sodelavce, strokovnjake na posameznem področju, npr. tolkalce, pedagoge, muzikologe idr. V ožji ekipi, ki je največ prispevala k tako skrbnemu izdelku, gre zagotovo zahvala Martinu Bajdetu, Simonu Klavžarju, Barbari Kresnik in Patriku Quaggiatu.

V svoj računalnik sem vnašal izraze, z gospo Humar sva se občasno dobivala, o njih razpravljala in leta 2013 sva imela nabor izrazov, ki jih je bilo treba spraviti v neko obliko. Pravnoformalni okvir mi je dalo Društvo Slovenski tolkalni projekt. Pridružil se je tudi Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport RS sem prijavil projekt in pridobil sredstva znotraj predmeta slovenski jezik. Januarja 2014 je bil slovar objavljen.

Popularnost in raba tolkal sta v porastu; kako se razvija iskanje slovenskih poimenovanj novih tolkal?

V poimenovanju je velika luknja, morali smo stopiti najprej korak nazaj in se dogovoriti o poenotenju poimenovanja glasbil, ki so že dolgo v rabi in imajo več imen, kot npr. pavke ali timpani. Strokovnjaki želimo, da bi bil v rabi izraz timpani.

Drugi korak je vodil v poimenovanje novih glasbil, ki se pojavljajo v svetu, npr. djembe so tako v Ameriki kot v Nemčiji ali Angliji džembe. Dogovorili smo se za poimenovanje po sistemu »piši, kot govoriš«.

S kom ste se posvetovali o izbiri slovenskih izrazov?

Nisem si predstavljal, da bi sam ali z gospo Humar iskal izraze, zato smo na to temo organizirali dve okrogli mizi in se soočili z mejnimi izrazi. Na okroglih mizah so bili prisotni tolkalci in skladatelji. Vse, kar je v slovarju, sem po elektronski pošti preveril pri širokem krogu sodelavcev in prijateljev (Boris Šurbek, Petra Brdnik Juhart, dr. Mojca Kovačič, dr. Svanibor Pettan, Tadeja Mraz, Mateja Käfer, Achim Bursch, Sašo Vrabič, Maja Povše, Alojz Pirnat, Ervin Hartman, Daniel Leskovic idr.). Tako je slovar res skupno delo in ne diktat. Gospa Humar pa nas je neprestano osveščala, da je najpomembneje izraze, ki jih redno uporabljamo, ohraniti in ne opustiti, črtati, ignorirati ali zavreči.

Kakšen je notni zapis za tolkala, kako se razvija?

Ker so se tolkala v zahodni glasbi razvijala in uveljavljala v zelo kratkem časovnem obdobju, večinoma v 20. stoletju, notni zapis ni (p)ostal enoten. Zdaj, ko so tolkala uveljavljena, skušamo zakrpati to »rano«. V slovarju smo pomembnejšim klasičnim tolkalom namenili t. i. osebne izkaznice; poleg skice glasbila, načina igranja in njegove posebnosti sta dodana tudi obseg in notacija. Prav zadnja je posebno pomembna pri različnih tehnikah igranja, npr. palica na palico, po robu itd.

Ali imajo take slovarje tudi v tujini?

Videl sem bolj preproste slovarje in tudi bolj strokovne, v Ameriki pa tudi takega, kot je naš. Pri meni je prevladalo pravilo, da mora to biti praktični slovar, ki je oblikovno zanimiv, jasen v tem, kar želim povedati, pregleden, prave velikosti, razumljiv vsakomur, ki ga bere. Z enim stavkom opišem glasbilo in tehniko igranja, ob strani je dodano slikovno gradivo, da vidimo glasbilo. Slovar je odličen pripomoček tako pri poučevanju tolkal ter poučevanju glasbe na vseh stopnjah izobraževanja v splošnem in glasbenem šolstvu, kot tudi pri izvajanju tolkalnih partov, dirigiranju, prevajanju, nakupih tolkalnih glasbil ipd.

Kdaj so na Slovenskem tolkala vključili v predmetnik glasbenih šol?

Tolkala so bila vključena v predmetnik že leta 1980, vendar so jih poučevali v skromnem obsegu, saj ni bilo niti zanimanja niti glasbil, razen morda v glasbeni šoli Velenje, ki je zaradi zaledja

rudnika imela vse, tudi ogromno glasbil. Ko smo s SToP-om začeli nastopati, je zanimanje za tolkala zelo naraslo. Z nastopi po šolah je SToP opravil veliko promocijsko in motivacijsko vlogo, zanimanje je še naraslo; zdaj tudi učitelji vedo, da tolkala niso le boben in činele, ampak še kaj drugega.

Tolkala so velika skupina; ali v šolah omejite poučevanje le na nekatera? Imajo učenci svoje inštrumente?

Otrok, ki se v glasbeno šolo vpiše na tolkala, naj ima doma mali boben, morda še komplet bobnov. Če kaže veliko zanimanje, naj ima še ksilofon, vse drugo pa daje glasbena šola. Tolkalcem mora zaradi šolskega nabora tolkal v učnem programu glasbene šole zagotoviti tudi prostor za vajo.

Ali lahko vplivate na predmetnik in učni načrt za tolkala?

Obstaja študijska skupina, ki jo vodi Martin Bajde; sodelujemo predvsem pri pogovorih o tehnikah igranja različnih tolkal. V slovarju nisem načrtoval opisovanja tehnik igranja, s pedagoške strani pa se kaže, da je to potrebno. Učitelji potrebujejo to in zato bo treba izraze za tehniko igranja – načine igranja – tudi posloveniti; menim, da se bodo temu morali posvetiti prav na srečanjih študijskih skupin.

Kako je s študijem tolkal pri nas, se tolkalci lahko izobražujejo na naši Akademiji za glasbo ali morajo v tujino?

Na Akademiji za glasbo v Ljubljani je štiriletni študij tolkal.

Ali se lahko člani skupine SToP tudi izpopolnjujete, kje in kako?

Za to skrbi vsak član ansambla sam. Seveda je to naša želja in dolžnost.

V svet tolkal skuša SToP pritegniti mlade tudi na posebnih koncertih, matinejah. Kako se lotevate takšnih programov?

SToP veliko energije nameni koncertom za mlade. Največkrat so to samostojni koncerti, ki jih izvajamo po Sloveniji ali v Cankarjevem domu v Ljubljani. Za različne starostne skupine imamo pripravljene ustrezne programe.

Za nami je tudi obsežnejši mladinski koncert *Tolkala v orkestru* s podnaslovom *Kaj bi orkester brez tolkal*. V organizaciji Glasbene mladine Slovenije in Slovenske filharmonije smo pripravili komentiran koncert vključevanja tolkal v simfonični orkester skozi čas. V odlomkih del G. Charpentierja, W. A. Mozarta, M. Ravela in drugih so mladi poslušalci slišali in videli bogatenje tolkalne sekcije skozi čas, predvsem pa preboj iz zadnje vrste kot spremljevalne sekcije v ospredje koncertnih glasbil (npr. *Koncert za marimbo*).

Sicer pa vsako leto ob kulturnem prazniku, 8. februarju, pripravimo brezplačen koncert za otroke v Slovenski filharmoni-

niji. Pred leti sem doživel prav čuden kulturni praznik: bil je 8. februar in nisem imel kam. Razmišljal sem: osmi februar, dela prost dan, otroci prosti, starši prosti, in predlagal Slovenski filharmoniji, da bi pripravili brezplačen koncert – kot neke vrste dan odprtih vrat. Glavni motiv je bil, da otroke umaknemo izpred televizorjev in jim ponudimo kulturno vsebino. Predlog je bil sprejet in tako so nastali zanimivi programi: *Tolčemo in tipkamo*, *Tolčemo in godemo* idr. Pestrost koncertov dosežemo s povezavo tolkal z različnimi glasbili in tudi z zborom.

Kaj pa *Mala tolkalna glasba*?

Mala tolkalna glasba je SToP-ov projekt, namenjen mladim poslušalcem, ki bi jim radi predstavili čim bolj različne skladbe s komentarji in razlago, npr. staro glasbo.

In festivali?

Soorganizirali smo mednarodni projekt *Musma – Music Masters On Air*, v katerem smo bili hišni ansambel festivala, ko je bil v Ljubljani. Tolkalski festival Bumfest organiziramo v Žalcu že vrsto let. Njegov umetniški vodja je Dejan Tamše, na njem sodeluje vse več skupin iz tujine. Za vrtce in osnovne šole je v Ljubljani organiziran festival Bobri, katerega program tolkala predstavi malo drugače, saj so poleg splošno znanih tolkal uporabljene tudi vsakdanji predmeti. Tako nastane zanimiva predstava klasične tolkalne glasbe z ritmi vsakdanjega življenja. V okviru Evropske prestolnice kulture smo pripravili spektakel-sko izvedbo *Carmina Burana* na velenjskem trgu, v kateri smo združili tolkala in 130 pevcev in pevk z lasersko predstavo. Ta spektakel bi lahko ponovili na vseh večjih trgih v Sloveniji in tudi v tujini.

Vaše profesionalno področje je zelo široko: igrate z orkestrom Slovenske filharmonije, muzicirate z različnimi ansambli, dirigenti in solisti. Ob tem ne zanemarjate svojega pedagoškega poslanstva, ki vključuje poučevanje mladih tolkalcev v glasbeni šoli Grosuplje ter izvajanje več projektov.

Da, že deseto leto sem učitelj tolkal v glasbeni šoli Grosuplje, ki vključuje tudi mlade glasbenike iz občine Škofljica. Razmera majhen oddelek, ki šteje šest učencev, sicer ne zadostuje željam vseh mladih po učenju, pa vendar je dovolj velik, da pokriva potrebe pihalnega orkestra in skupin v njihovem življenjskem okolju. Vesel sem, da se je kar nekaj mojih učencev odločilo za nadaljnji študij in kariero tolkalca.

Ste tudi avtor več projektov, namenjenih izključno najmlajšim; predstaviva bralcem najpomembnejše.

Otrokom od četrtega do sedmega leta starosti je namenjena glasbena predstava *Glasbena urica s tolkali in pesmijo okoli sveta*. Gre za domišljjsko potovanje okoli sveta, skozi katerega s

harmonikarjem Markom Brdnikom neposredno in interaktivno predstaviva otrokom osnovna tolkala, kot so mali boben, veliki boben, činele itd. Otroci zraven pojejo, plešejo, odgovarjajo na vprašanja. Za razliko od projektov, ki jih delam sedaj in so premišljeni in načrtovani od samega začetka, je ta predstava rasla in se razvijala skozi leta. Nastala je v mojih študentskih letih in z leti razvijala pedagoške vsebine. Znotraj glasbene predstave je nastala tudi pobarvanka *S tolkali okoli sveta*, v njej so ilustracije tolkal in glavni podatki. Zamišljena je kot utrđitev, refleksija slišane po predstavi. Tolkala je narisala Maja Jančič.

Projekt *Kulturno žlahtnjenje najmlajših* – v nadaljevanju tudi *Razvoj otrokove identitete v prostoru in času* – je potekal v vrtcu Vodmat v Ljubljani. Kulturno žlahtnjenje najmlajših prek raznovrstnih umetniških dejavnosti je bil zagotovo eden zanimivejših projektov s predšolskimi otroki. Projekt je vodila Darja Štirn Koren, sodelovanje v njem je dalo priložnost, da skupaj z najmlajšimi odkrivamo povezavo različnih umetniških smeri

(likovna – glasbena – plesna), improviziramo in ob tem spoznavamo tolkala.

Kaj pripravljate za novo sezono, kakšni so izzivi za prihodnost skupine?

Pred nami je nekaj celovečernih koncertov (Trst, Rače, Velenje). Trenutno veliko energije vlagamo v projekt *Pisarna*. To je glasbeno gledališče, v katerem bomo izvedli tolkalni koncert brez tolkal. Je nov korak *Slovenskega tolkalnega projekta*, s katerim brišemo meje med glasbo in gledališčem ter raziskujemo nov prostor.

Decembra načrtujemo dva koncerta slovenskih božičnih pesmi skupaj z Akademskim pevskim zborom Tone Tomšič, januarja 2015 pa nas že čaka festival Bumfest.

Gospod Krevh, bi radi na koncu še kaj dodali?

Osebnostno se mi zdi najpomembnejše izobraževanje. Rad bi povabil vse učitelje na seminarje, ki jih organizira Društvo Carla Orffa. Na teh seminarjih dobijo učitelji veliko svežih idej, obnovijo pozabljeno in se napolnijo za popestritev pouka. Zagotovo pa spremljajte spletno stran www.stop-projekt.com in bodite obveščeni o naših koncertih oz. projektih.

#Vira

1. Stefaniya, L. (20014). *Slovenski tolkalni projekt*. Publikacija Upravnega odbora Prešernovega sklada pri Ministrstvu za kulturo RS. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo RS.
2. <http://www.stop-projekt.com/> (8. 9. 2014)